

Het fenomeen de ‘ongebonden’ hardloper

Sociale binding binnen loopgroepen; een vergelijkend onderzoek tussen een informele loopgroep en een loopgroep in een traditionele atletiekvereniging.

Ivo Bouwman studeerde Bestuurs- en Organiseringswetenschappen aan de Universiteit Utrecht en werkt nu als managementtrainee bij ABN AMRO te Amsterdam. Dit artikel is een bewerking van zijn masterscriptie uit 2011.

Inleiding

De totale potentiële loopsportmarkt wordt door Van Bottenburg (2006) geschat op 7 miljoen mensen. De loopsportmarkt is groot en kan zich niet onttrekken aan de sociale krachten binnen de samenleving. Putnam (1995; 2000) wijst in Amerika naar de afname van traditionele verenigingen en hun ledenaantallen, en waarschuwt voor de afbrokkeling van sociaal kapitaal en de samenleving als geheel. Men lijkt meer en meer de keuze te maken voor lichte gemeenschappen, met *weak ties*, meer flexibiliteit, vrijheid en een minimum aantal regels. De vereniging als traditionele zware gemeenschap met *strong ties*, waarin men op zoek kan zijn naar verbinding, sociaal kapitaal en vriendschap, lijkt in de verdrukking te komen. Dekker (1999) nuanceert dit voor de Nederlandse situatie en stelt dat andere organisatievormen lijken te ontstaan *naast* de traditionele vereniging. Is men in deze tijd inderdaad op zoek naar

‘ongebondenheid’? Of wijzen hardlopers de informele loopgroep een bredere betekenis toe dan enkel het hardlopen?

Van Bottenburg (2009) stelt evenals Dekker (1999) echter vraagtekens bij de conclusie van Putnam. Hij stelt dat de verschillen in de (verwachte) sociale binding, betrokkenheid en loyaliteit diffuser, complexer en minder voorspelbaar zijn geworden. Beide typen sociale verbanden (zowel vanuit de traditionele vereniging als vanuit de informele loopgroep) kunnen niet worden getypeerd als ‘lichte’ of ‘zware’ gemeenschappen (Van Bottenburg, 2009). Zeer recent onderzoek naar *informele groepen* vanuit het Sociaal Cultureel Planbureau versterkt deze redenering. Hierbij wordt aan informele sportgroepen een bredere betekenis toegewezen, waaruit blijkt dat mensen de sportieve waarde van de groep niet los zien van de sociale waarde. De auteurs wijzen echter op de behoefte aan verdiepend kwalitatief onderzoek (Van den Berg et al., 2011).

Het hoofddoel van dit artikel is inzicht bieden in welke betekenissen hardlopers geven aan sociale binding binnen een loopgroep, en na te gaan in welke zin deze betekenissen samenhangen met de organisatievorm waarin deze lopers participeren. Dit inzicht wordt verkregen door een loopgroep binnen een traditionele vereniging te vergelijken met een informele loopgroep.

Theoretisch kader

Naast de academische discussie tussen Putnam en Dekker is het in het kader van dit onderzoek van belang kort de onderstaande begrippen te bespreken.

Sociale binding is de mate van verbondenheid die men binnen een groep, vereniging of gemeenschap ervaart. Sociaal kapitaal verwijst naar connecties tussen individuen (sociale netwerken) en de normen van wederkerigheid en het onderling vertrouwen wat hieruit voortkomt.

Bij *bridging* worden diverse sociale lagen van de samenleving doorkruist; bij *bonding* gaat het om netwerken die binnen eigen kring dezelfde soort mensen bij elkaar brengen (Putnam, 2000).

Duyvendak en Hurenkamp (2004) zetten de term lichte gemeenschap tegenover de term zware gemeenschap. Kenmerken van een lichte gemeenschap zijn flexibiliteit, vrijheid en het minimum aantal regels wat men tegenkomt om in deze gemeenschap te kunnen participeren. De onderlinge, losse connecties worden veelal getypeerd als weak ties. In een zware gemeenschap vind je een ander aantal kenmerken terug. Denk

daarbij aan regels, geboden en verboden, de inzet van leden voor collectieve taken en controle op financiële verplichtingen.

Daarnaast wordt er geopperd dat bij een zware gemeenschap vaak sterkere, zwaardere onderlinge verbanden terug te vinden zijn: strong ties.

Een formele groep wordt door Buchanan & Huczynski (2004) aangeduid als een groep 'which has been consciously created to accomplish a defined part of an organization's collective purpose'. De traditionele sportvereniging kan gezien worden als een formele groep. De informele groep verwijst naar (Van den Berg et al., 2011) '...kleine groepen mensen die regelmatig samenkomen om een bepaald doel te bejiveren of een liefhebberij uit te oefenen. Ze hebben vaak geen institutioneel kader en onderscheiden zich van verenigingen, stichtingen en instellingen door hun kleinschaligheid, persoonlijke contacten en het ontbreken van een formele organisatiestructuur. Voorbeelden zijn gespreks-, bijbel- en leesclubjes, hardloop- en kookgroepjes, maar ook zelfhulpgroepen en internetgroepen'.

Methodologie

In het begin van dit onderzoek is er een keuze gemaakt voor twee loopgroepen. Enerzijds een loopgroep binnen een traditionele sportvereniging, anderzijds een informele loopgroep. De traditionele sportvereniging waar het in de onderzoeksvraag over gaat is een atletiekvereniging. Een atletiekvereniging is specifiek te herkennen aan de accommodatie. Deze kan variëren per atle-

tiekvereniging. Naast de accommodatie biedt de in dit onderzoek onderzochte atletiekvereniging een clubhuis met kantine, een bar, douchemogelijkheden, kleedruimtes en gediplomeerde training.

Er is gekozen voor de loopgroep van AV Startblok als loopgroep van een traditionele sportvereniging. Deze groep bestaat uit een grote groep (een honderdtal) enthousiaste lopers en loopsters die oog hebben voor elkaars prestaties. Dit wordt benadrukt met de slogan 'Iedereen sporten op zijn of haar eigen niveau!'.

Qua informele loopgroep is er gekozen voor Loopgroep de Bosberen. Deze loopgroep bestaat uit vijftien tot twintig enthousiaste lopers en loopsters met verschillende doelstellingen, variërend van trainen voor prestatie lopen tot de conditie op peil houden, gezond blijven en afvallen. Er zijn echter een paar nuanceringen bij deze loopgroep op het gebied van informaliteit. Er is sprake van een vorm van financiële bijdrage. De trainer wordt betaald voor zijn diensten. Dit is een vast bedrag per kwartaal, er wordt niet betaald per losse training. Daarnaast is er geen sprake van afmeldingsplicht. Deelname is geheel naar eigen invulling. Samengevat is er sprake van een informele loopgroep met een flinterdun formeel laagje.

Dit onderzoek is uitgegaan van een bepaalde ontologie, waarbij er is gesteld dat de werkelijkheid wordt gecreëerd door interactie. Om deze interactie waar te nemen is er in het onderzoek gebruikgemaakt van participerende observaties. Er is specifiek gekozen voor het om en om observeren van de groepen. Zo is er op de zon-

dagtraining van de informele groep meegelopen en op de woensdagavond bij de traditionele sportvereniging. Op deze manier konden overeenkomsten en verschillen makkelijker naar de oppervlakte komen.

Na deze participerende observaties zijn zes hardlopers van de traditionele sportvereniging en zes hardlopers vanuit de informele loopgroep geïnterviewd.

Resultaten en analyse

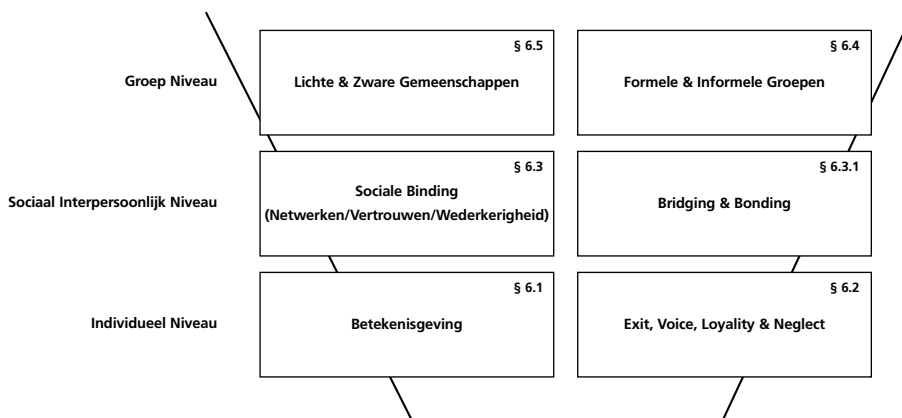
Op de observatietrainingen bij de vereniging AV Startblok waren rond de zestig leden aanwezig. De training op de atletiekvereniging volgde iedere keer een specifieke opbouw. Eerst werd er twee kilometer ingelopen met de gehele groep. Vervolgens vond een ronde van rekken, strekken en stretchen plaats, gevolgd door loopscholing. Na deze oefeningen verzamelde de groep zich binnen de accommodatie voor toiletbezoek en het drinken van water. Daarna volgde standaard een ronde waarin de trainer bijzondere prestaties even naar voren haalde, nieuwelingen werden voorgesteld en verdere mededelingen aan bod kwamen. Dit altijd gevolgd door applaus uit de gehele groep. Ook werd de kernen (hoofdprogramma's) van de training meegedeeld. Na dit korte intermezzo begaf de groep zich naar de rondebanaan, waarna vaak een niveausplitsing werd aangehouden. Van niveau F (beginners, mensen met lichte blessures, rustig hardlooptempo) tot en met niveau A (zeer hoog tempo, vaak nog iets zwaardere kern, prestatiegericht) en alles daar tussenin. Kernen liepen uiteen van minutenloopjes tot afstandlopen en een test-

loop. Na de trainingen ging eenieder zijn eigen weg, waarbij zich na het douchen vaak veel mensen aan de bar verzamelden om nog een drankje te doen (rond de dertig personen en soms zelfs meer, zowel man als vrouw). Deze avonden duurden lang en hadden een prettige, gezellige sfeer. Rond half twaalf vertrekt de bardienst en verlaten de laatste lopers en loopsters het clubhuis.

Loopgroep de Bosberen bestaat uit een twintigtal lopers en loopsters. Op de observatietrainingen waren er rond de vijftien tot twintig mensen aanwezig, ook wanneer het weer te wensen overliet. Op de zondagochtend tussen kwart over negen en half tien verzamelde de groep en onder leiding van de trainer vertrok men het bos in. Na een stuk inlopen werd er altijd een grote kring gevormd voor stretchen en het losmaken van gewrichten. De training werd vervolgd met oefeningen en loopscholing, waarbij vaak werd getraind op verschillende ondergronden. De loopscholing werd dikwijls met veel hilariteit en gelach ontvangen. Na deze

inleidende vormen ging de training verder met de kern. Binnen de groep valt de diversiteit van niveau op, welke goed wordt ondervangen door middel van differentiatie door de trainer van de loopgroep. Ondanks het niveaoverschil hing er een gemoedelijke sfeer. Deze kwam het beste naar voren in het continue gebabbel, gelach en gepraat, wat door het hele trainingsuur heen was waar te nemen. Na de kern werd er uitgelopen, terug naar de parkeerplaats. Hier werd vaak door een aantal mensen nog even kort nagepraat, alvorens men in de auto dook of op de fiets stapte. Indien er mensen de week of weken erna afwezig waren werd dit vaak nog even verteld aan de trainer zodat hij ongeveer wist hoeveel lopers hij de volgende training kon verwachten.

De analyse van het onderzoek start breed op groepsniveau en komt stapsgewijs tot individuele betekenisgeving. Het onderzoek volgt daarbij de volgende ‘trechter’, van breed tot smal:

Groep Niveau

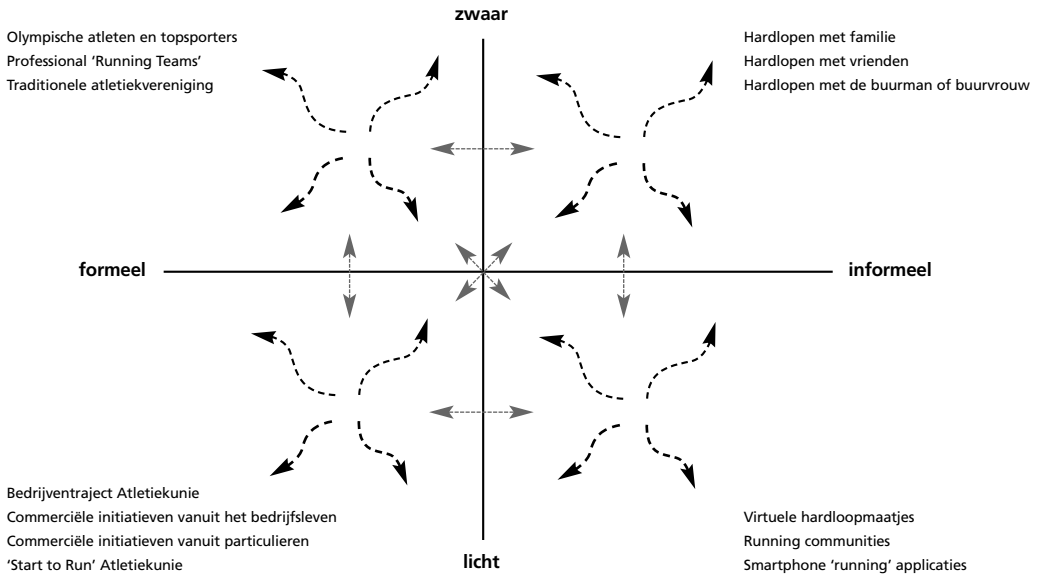
De analyse begint op het breedste vlak op groepsniveau, waarbij als eerste wordt gekeken naar de aspecten van lichte en zware gemeenschappen. Allereerst staat AV Startblok centraal. Van der Poel (2002) stelt dat de traditionele sportvereniging kenmerken vertoont van een zware gemeenschap. Ook Delnoij (2004) in navolging van Coser (1974) sluit hierbij aan, waarbij de term gulzige gemeenschap wordt gebezigd. De resultaten geven weer dat AV Startblok zeker kenmerken van een zware gemeenschap vertoont. Dit komt vooral naar voren uit het gezamenlijk optrekken naar en het organiseren van activiteiten, hechte vriendschappen die zijn ontstaan binnen de club (met name bij de bar) en de rol die de vereniging speelt in het sociale leven van de respondenten. De respondenten beschrijven deze groep als de harde kern binnen de club. Echter, binnen dezelfde vereniging komen ook voorbeelden naar voren die juist duiden op een lichte gemeenschap. Naast de harde kern zijn er ook lopers die enkel aansluiten voor de sportieve bezigheid. Daarna gaan ze hun eigen weg, waarbij als reden onder andere een druk gezinsleven wordt genoemd door de één en waarbij door anderen enkel de nadruk wordt gelegd op de sportieve prestatie. Dit sluit aan bij de definitie die Duyvendak en Hurenkamp (2004: 219) hebben geformuleerd met betrekking tot lichte gemeenschappen. Hierbij hebben de hardlopers binnen de loopgroep flexibiliteit en vrijheid, waarbij ze de mogelijkheid hebben de groep naar believen te verlaten. Concluderend kan

gesteld worden dat binnen AV Startblok zowel lichte als zware gemeenschappen voorkomen, geconcretiseerd in de vorm van sociale subgroepen. Een interessant gegeven vanuit de resultaten is dat deze beide groepen prima naast elkaar kunnen bestaan. Men wordt gerespecteerd in zijn of haar keuzes om zich wel of niet in het sociale contact te mengen.

Wat kan er in dit kader gesteld worden over Loopgroep de Bosberen? De beschrijving van een loopgroep als lichte gemeenschap door Duyvendak en Hurenkamp (2004) wordt deels door de resultaten ondersteund. Flexibiliteit, vrijblijvendheid en keuzevrijheid worden door de lopers gewaardeerd. Ook losse onderlinge verbanden komen naar voren als respondenten aangeven dat de groep niet centraal staat in hun sociale leven en in de zoektocht naar sociale contacten. Echter, er zijn ook binnen deze relatief kleine groep grote onderlinge verschillen. Waar de één enkel loopt om het lopen, schetsen anderen het belang van de loopgroep in hun sociale omgeving. Deze mensen kijken uit naar de training en zien de groep als een hechte en vertrouwelijke omgeving. Dit sluit aan bij de conclusie die Van den Berg et al. (2011) trekken, dat informele groepen een bredere betekenis hebben voor de deelnemers dan de activiteit waarvoor ze zijn opgericht. Evenals bij de traditionele sportvereniging komen binnen Loopgroep de Bosberen zowel sterke als zwakke verbanden voor en kan de informele loopgroep getypeerd worden als een combinatie van een lichte en een zware gemeenschap. Een conclusie die de redene-

ring van Van Bottenburg (2009), Van den Berg et al. (2011) en Weijers (2010) versterkt. Verschillen in de (verwachte) sociale binding en betrokkenheid zijn diffuus en complex. Groepen kunnen niet zonder

meer getypeerd worden als een lichte of zware gemeenschap. Er ontstaat een complexe werkelijkheid met mengvormen of tussenvormen zoals weergegeven in onderstaande figuur:

Tot slot sluit de argumentatie van bovenstaande analyse aan bij de diverse auteurs zoals Dekker (1999) en Edwards (2009), die de afname van het sociale kapitaal geschetst door Putnam (1995; 2000) niet ontkennen, maar aangeven dat er andere vormen en instituties opstaan naast de traditionele organisaties zoals de sportvereniging.

Sociaal Interpersoonlijk Niveau

Op het sociaal interpersoonlijke niveau komt het begrip sociale binding naar voren.

Sociale binding speelt een belangrijke rol bij het vormen van sociaal kapitaal. Sociale binding is de mate van verbondenheid die men binnen een groep, vereniging of gemeenschap ervaart. Putnam (2000) beschrijft kort en krachtig dat sociaal kapitaal wijst naar connecties tussen individuen (netwerken), de normen van wederkerigheid en het onderling vertrouwen wat hier uit voortkomt. Deze interpersoonlijke verbanden hebben een bepaalde kracht welke Granovetter (1973, in: Kilduff & Tsai, 2003) benoemt als sterk of zwak.

Als er gekeken wordt naar de resultaten op het gebied van netwerken komt er een divers beeld naar voren. Binnen AV Startblok beschrijven de resultaten de twee uitersten. Enerzijds geven respondenten aan dat de vereniging een belangrijke rol speelt in hun sociale leven, waarbij concreet wordt gewezen naar hechte sterke verbanden, wat wijst op vriendschap.

Anderzijds wordt er door respondenten gesproken over kennissen en het eigen individuele belang dat voorop wordt gesteld zoals het thuisfront. Ook bij Loopgroep de Bosberen zijn uiteenlopende resultaten waar te nemen. Allereerst zijn er de lopers die wijzen op de hechtheid en het belang van de groep in hun sociale leven. Dit sluit aan bij de conclusie van Van Bottenburg en Hover (2009) en O'Connor en Brown (2007, in: Van den Berg et al., 2011). Zij stellen dat informele verbanden toch van grote sociale betekenis kunnen zijn voor de deelnemers. Een ander deel van de lopers geeft aan dat de loopgroep als sociaal gegeven niet essentieel is. Voor beide groepen valt te concluderen dat er per individu verschillend wordt gedacht over het belang van de loopgroep op het gebied van netwerken. De gedane observaties geven nog wat meer diepgang aan deze conclusie. Op basis van de trainingen, gesprekken, gezamenlijke activiteiten, sfeer en de bar-avonden lijkt het of de vereniging als organisatievorm meer kan bijdragen aan het aspect sociaal netwerk dan de informele loopgroep. Zo is de groep simpelweg groter en heeft de vereniging meer ontmoetingspunten (kleedkamers, douches, kantine,

krachthonk, toiletten en de bar) op een training welke onderlinge interactie kunnen faciliteren. Meer gelegenheden tot interactie leidt tot een grotere kans op het ontstaan van onderlinge verbanden. De vereniging lijkt zodoende meer kansen te bieden op het gebied van sociale netwerken, wat overigens niets hoeft te zeggen over de kracht van deze verbanden. Een vriendschap ontstaan binnen een informele loopgroep kan net zo hecht of zelfs hechter zijn dan een vriendschap die is ontstaan binnen de traditionele vereniging. Hoe hecht de vriendschap wordt hangt af van de betekenisgeving van het individu.

Op het gebied van onderling vertrouwen komt een soortgelijke conclusie naar voren. Lopers van beide loopgroepen reageren afwisselend op dit aspect. De ene loper geeft aan zichzelf in een vertrouwelijke omgeving te wanen waar hij of zij graag zijn persoonlijke situatie zou delen, terwijl de ander juist aangeeft geen behoefte te hebben om vertrouwelijke of persoonlijke zaken te willen blootgeven aan de groep. Overigens geven de resultaten niet weer of de organisatievorm hier enige invloed op heeft.

Het derde aspect wat besproken wordt is wederkerigheid. Een concreet voorbeeld van wederkerigheid is vrijwilligerswerk. De resultaten van dit onderzoek wijzen uit dat binnen de vereniging AV Startblok vrijwilligerswerk een bekend fenomeen is. De respondenten draaien bardiensten, helpen mee met klusdagen en ondersteunen verschillende evenementen zoals baanwedstrijden, georganiseerd door de vereniging.

Toch komen ook op dit gebied onderlinge verschillen naar voren. Niet alle respondenten storten zich in het vrijwilligerswerk met als reden de drukke thuis- of werksituatie. Een ander mooi aspect van wederkerigheid binnen AV Startblok is de 'lief-en-leedpot'. Vanuit deze geldpot worden cadeaus voor jarigen, langdurig zieken of geblesseerden bekostigd. Een instrument wat de respondenten beschrijven als iets wat zeker invloed heeft op een hechtere onderlinge sociale binding binnen de loopgroep. Als er vervolgens wordt gekeken naar Loopgroep de Bosberen komt er een interessant aspect naar voren. De organisatievorm schetst weinig mogelijkheden tot het doen van vrijwilligerswerk. Een aantal respondenten geeft echter aan dat zij wel degelijk vrijwilligerswerk doen, maar niet binnen de onderzochte loopgroep. Participatie in een informele loopgroep hoeft er dus niet direct op te duiden dat vrijwilligerswerk of het creëren van sociaal kapitaal in navolging van Putnam (1995, 2000) per direct afneemt. Dit sluit aan bij de bewering van Dekker (1999): 'Er ontwikkelen zich nieuwe vormen van solidariteit voor de oude, en de afname van traditionele organisaties (...), hoeft niet te duiden op een terugloop van het maatschappelijk engagement'.

Maar ook binnen de informele loopgroep staan individuele verschillen op de voorgrond. Andere respondenten geven aan simpelweg weinig tijd te hebben voor vrijwilligerswerk, maar feit is dat deze personen zich zowel binnen de traditionele

sportvereniging als binnen de informele loopgroep bevinden. Toch faciliteert de vereniging als organisatievorm meer mogelijkheden tot het doen van vrijwilligerswerk. Zonder bar geen bardienst, en zonder commissies geen ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van sociaal kapitaal.

Een verdieping van het aspect van sociale binding op interpersoonlijk niveau kan gegeven worden door de begrippen bonding en bridging. Bij bonding gaat het om het versterken van de eigen identiteit en de groepsidentiteit (Verweel et al., 2005: 8). Dit aspect komt veelvuldig naar voren binnen AV Startblok. Van zingen voor iedere jarige tot aan het gezamenlijk lopen van marathons over de gehele wereld. De vereniging als organisatievorm biedt met haar evenementen een platform voor groepsgevoel en onderlinge sociale binding door samenwerking en het gezamenlijk bereiken van een doel. Een nuancering vanuit de resultaten komt voort uit het feit dat er binnen deze groep verschillende subgroepen bestaan. Deze subgroepen leven echter niet in conflict met elkaar, men lijkt individuen te respecteren voor hun keuze om bijvoorbeeld nog even aan de bar aan te sluiten na de training of niet. Dit onderzoek ondersteunt verder sterk de conclusie van Verweel et al. (2005), dat binnen een vereniging zowel bonding als bridging plaatsvindt. Het leren omgaan met anderen en andersdenkenden (Verweel et al., 2005) komt naar voren in concrete voorbeelden zoals het overbruggen van (internationale) cultuurverschillen binnen de groep.

Daarnaast beschrijven alle respondenten de

groep als zeer gemêleerd, waarbij wordt gewezen naar niveaoverschillen op het gebied van het hardlopen maar ook naar uiteenlopende werkachtergronden.

Ondanks dat Loopgroep de Bosberen een stuk kleiner is, komen er uit de resultaten duidelijke voorbeelden van bonding naar voren. Hoewel georganiseerde activiteiten minder frequent voorkomen, maakt dat deze activiteiten niet minder bindend. Naast dat mensen elkaar uitnodigen voor verjaardagen lijken evenementen zoals gezamenlijk wadlopen en een simpele barbecue ervoor te zorgen dat er een zekere versterking van de groepsidentiteit plaatsvindt. De informele loopgroep als relatief kleine organisatievorm maakt dat mensen dicht bij elkaar staan en tot elkaar veroordeeld zijn. Dit lijkt de mogelijkheid tot het ontstaan van bonding groter te maken. Daarnaast vindt bridging ook plaats in een informele loopgroep. Respondenten wijzen op het aspect van het mixen van verschil in niveau en leeftijd, maar ook op vakmatige verschillen.

Lopers kunnen niet eenduidig worden getypeerd. De toegankelijkheid van de sport leidt tot een beoefening door mensen van verschillende plimage, een wirwar van dik, dun, snel, langzaam, recreatief, prestatief en alles wat daar tussenin zou kunnen vallen. Zowel binnen de vereniging als binnen een informele loopgroep komen deze mensen voor. Wat dat betreft is het bridging ten top. Om echter specifieke uitspraken te kunnen doen op basis van facetten als leeftijd, klasse, gender en etniciteit is vervolgonderzoek noodzakelijk.

Individueel Niveau

De laatste stap in het gebruikte analysekader behelst betekenisgeving op het individuele niveau. In zowel de loopgroep van de traditionele vereniging als in de informele loopgroep komen uiteenlopende betekenissen naar voren op het gebied van sociale netwerken. Waar het ene individu een groot belang hecht of een zware betekenis meegeeft aan de sociale banden, blijft het andere individu er stoïcijns onder. Op het gebied van vertrouwen is dezelfde tendens waar te nemen, wat de gedachte voedt dat ieder individu verschillende betekenissen kan geven aan hetzelfde fenomeen. Ook het derde aspect wederkerigheid is er één waar de meningen over verdeeld zijn. Waar bijvoorbeeld vrijwilligerswerk voor het ene individu dagelijkse kost is, stelt de ander daar lijnrecht tegenover er geen behoefte aan te hebben. Verder is de respondenten gevraagd om welke reden ze aansluiting hebben gezocht bij één van de twee loopgroepen. Ook hier komen veelzijdige antwoorden naar voren. Lopers van AV Startblok benadrukken de zoektocht naar het sociale aspect van de vereniging, maar ook de argumenten fitheid, gezondheid en professionele begeleiding passeren de revue. Lopers van *Loopgroep de Bosberen* zijn evenals de participanten van de atletiekvereniging veelzijdig. Ook hier wordt de zoektocht naar het sociale aspect aangegeven en komen de aspecten fitheid en gezondheid naar voren.

Interessant wordt het als het concept organisatievorm en de vergelijking tussen beide binnen deze context wordt toegevoegd.

Speelt deze een specifieke rol voor het individu qua betekenisgeving? Weick (1995) heeft het hier over de transitie van het individu naar betekenisgeving binnen een organisatie. In welke zin hangt de betekenis die hardlopers geven aan sociale binding samen met de organisatievorm waarbinnen zij participeren? Is er sprake van 'intersubjective meaning' (Weick, 1995), waarbij gedachten, gevoel en acties transformeren op het moment dat het individu zich bevindt binnen een organisatievorm? De resultaten vanuit AV Startblok wijzen uit dat in de betekenisgeving van mensen een vereniging an sich als sociaal gegeven naar voren komt. De vereniging biedt onder andere met haar accommodatie, sfeer en entourage een sociaal platform voor mensen. Dit komt naar voren via trainingen, activiteiten, evenementen en het simpelweg bij elkaar zijn. Loopgroep de Bosberen is niet in het bezit van een accommodatie. Toch lijken de lopers dezelfde betekenis te geven aan het samenzijn als lopers binnen de traditionele vereniging. De keuze voor een informele loopgroep staat niet één op één met de keuze voor een minder gebonden, of wellicht minder sociale loopgroep. Ondanks dat een vereniging op basis van haar bestaansrecht meer mogelijkheden biedt, komt de informele loopgroep naar voren als een *andere* organisatievorm waar het sociale aspect óók een rol speelt. Bij de vereniging zijn echter de randvoorwaarden al aanwezig, bij de informele loopgroep lijkt dit een groeiend proces. De lopers van Loopgroep de Bosberen creëren zelf deze betekenis

vanuit het actorperspectief en geven zo hun invulling aan de structuur. Dit terwijl de kleinschalige structuur van de loopgroep tevens invloed uitoefent op de betekenis die lopers geven aan het geheel. Het is een dialectiek tussen handelen en structuur (Tennekes, 1995).

Conclusie

De betekenis die hardlopers geven aan sociale binding verschilt per individu en is diffuus, veelzijdig en complex.

Waar informele (loop)groepen vaak getypeerd worden als een licht, informeel en ongebonden geheel geeft dit onderzoek als centraal punt weer dat informele groepen een bredere betekenis hebben voor de deelnemers dan enkel de activiteit (het hardlopen) waarvoor ze zijn opgericht. Informele verbanden kunnen van grote sociale betekenis zijn voor deelnemers van de loopgroep. Wederom verschilt dit per individu. Groepen kunnen zodoende niet zonder meer getypeerd worden als een lichte of zware gemeenschap. Sociale binding binnen (loop)groepen lijkt een groeiend, organisch proces te zijn. Iedere opvolgende training kan de betekenisgeving van lopers veranderen en zodoende ook de hechtheid of verbondenheid die zal worden ervaren.

In welke zin hangen de betekenissen die hardlopers geven aan sociale binding samen met de organisatievorm waarbinnen zij participeren? Op het gebied van sociale netwerken kan geconcludeerd worden dat

de vereniging als organisatievorm meer *zou kunnen* bijdragen dan de informele loopgroep. Door een veelvoud aan trainingen, evenementen en activiteiten is er meer mogelijkheid tot sociale interactie. Dit zegt echter niets over de daadwerkelijke kracht van deze onderlinge verbanden. Dit hangt af van de acties en de betekenisgeving vanuit het individu.

Naast sociale binding is er gekeken naar bonding en bridging vanuit beide organisatievormen. Zowel binnen de traditionele atletiekvereniging als binnen de informele loopgroep komen bonding en bridging voor. De vereniging als organisatievorm biedt met haar evenementen en activiteiten een platform voor groepsgevoel en onderlinge sociale binding door samenwerking en het gezamenlijk bereiken van een doel. Ondanks dat binnen de onderzochte informele loopgroep deze activiteiten minder voorkomen, maakt dat deze activiteiten niet minder bindend en waardevol.

Ook de mate van formaliteit bij beide groepen is vergeleken. Waar de literatuur de vereniging plaatst binnen een formeel kader, wijst dit onderzoek uit dat lopers deze formaliteit niet zo ervaren. Zowel AV Startblok als Loopgroep de Bosberen worden door de respondenten als informele entiteiten aangeduid.

Tot slot sluit dit onderzoek niet letterlijk aan bij het angstbeeld dat Putnam (1995, 2000) schetst over de afname van vrijwilligerswerk en de afbraak van sociaal kapitaal. De informele loopgroep binnen dit onderzoek is een nieuw ontstane vorm van

solidariteit, die niet direct wijst op een afname van het maatschappelijk engagement. Zo blijkt dat lopers vanuit de informele loopgroep veelvuldig vrijwilligerswerk doen *buiten* de context van de loopgroep en dat sociale binding en genegenheid nog steeds als belangrijk worden ervaren.

Literatuur

Babbie, E. (2004). *The Practice of Social Research*. Belmont, CA: Thomson Wadsworth.

Berg, E. van den et al. (2011). *Informele Groepen. Verkenningen van eigentijdse bronnen van sociale cohesie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Bottenburg, M. van & Hover, P. (2009). *Evenementenlopers in beeld. Onderzoek naar de succesfactoren van loopevenementen op grond van de motivatie, beleving en waardering van de deelnemers*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Bottenburg, M. van (2006). *De tweede loopgolf. Over groei en omvang van de loopsportmarkt en hoe de KNAU haar marktaandeel verder kan vergroten*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.

Bottenburg, M. van et al. (2009). Running Alone Together? The social dynamics and meanings of 'light' running communities. Keynote in: International Sociology of Sport Association (ISSA), Book of Abstracts *Sport: Passion, Practice & Profit*.

- Buchanan, D. & Huczynski, A. (2004). *Organizational Behaviour: An Introductory Text*. London: Prentice-Hall.
- Coser, L.A. (1974). *Greedy Institutions. Patterns of undivided commitment*. New York: The Free Press.
- Dekker, P. (1999). *Vrijwilligerswerk vergeleken*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Dekker, P. (2002). *De oplossing van de civil society, over vrijwillige associaties in tijden van vervagende grenzen*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Delnoij, M. (2004). *Ze zijn gewoon niet te binden. Hardlopers, atletiekverenigingen en de opkomst van lichte gemeenschappen*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam; niet gepubliceerde masterscriptie Sociologie.
- Duyvendak, J.W. & M. Hurenkamp (2004). *Kiezen voor de kudde. Lichte gemeenschappen en de nieuwe meerderheid*. Amsterdam: Van Gennep.
- Edwards, M. (2009). *Civil Society*. Cambridge: Polity Press.
- Glesne, C. (2006). *Becoming qualitative researchers: An introduction* (3rd ed.). Boston: Pearson Education, Inc.
- Kilduff, M. & Tsai, W. (2003). *Social Networks and Organizations*. London: Sage Publications.
- Poel, H. van der (2002). Beweging wordt vrije keuze. *Vrijtijdsstudies*, 20, 1, pp. 55-61.
- Putnam, R.D. (1995). Bowling Alone: America's declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6, 1, pp. 65-78.
- Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Putnam, R.D. (2001). Social Capital: Measurement and Consequences. In: *The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-Being*, International Symposium Report edited by the OECD and HRDC.
- Rubin, H. & Rubin, S. (2005). *Qualitative interviewing. The art of hearing data*. London: Sage Publications.
- Tennekes, J. (1995). *Organisatiecultuur, een antropologische visie*. Leuven/Apeldoorn: Garant, pp. 15-37.
- Verweel, P., Janssens, J. & Roques, C. (2005). Kleurrijke Zuilen. Over de ontwikkeling van sociaal kapitaal door alloctonen in eigen en gemengde sportverenigingen. *Vrijtijdsstudies*, 4, pp. 7-21.
- Weick, K.E. (1995). *Sensemaking in Organizations*. London/New Delhi: Sage Publications.
- Weijers, D.J.F. (2010). *Loopgroepen anders georganiseerd: vrijheid, blijheid?* Masterscriptie Universiteit Utrecht, USG7080